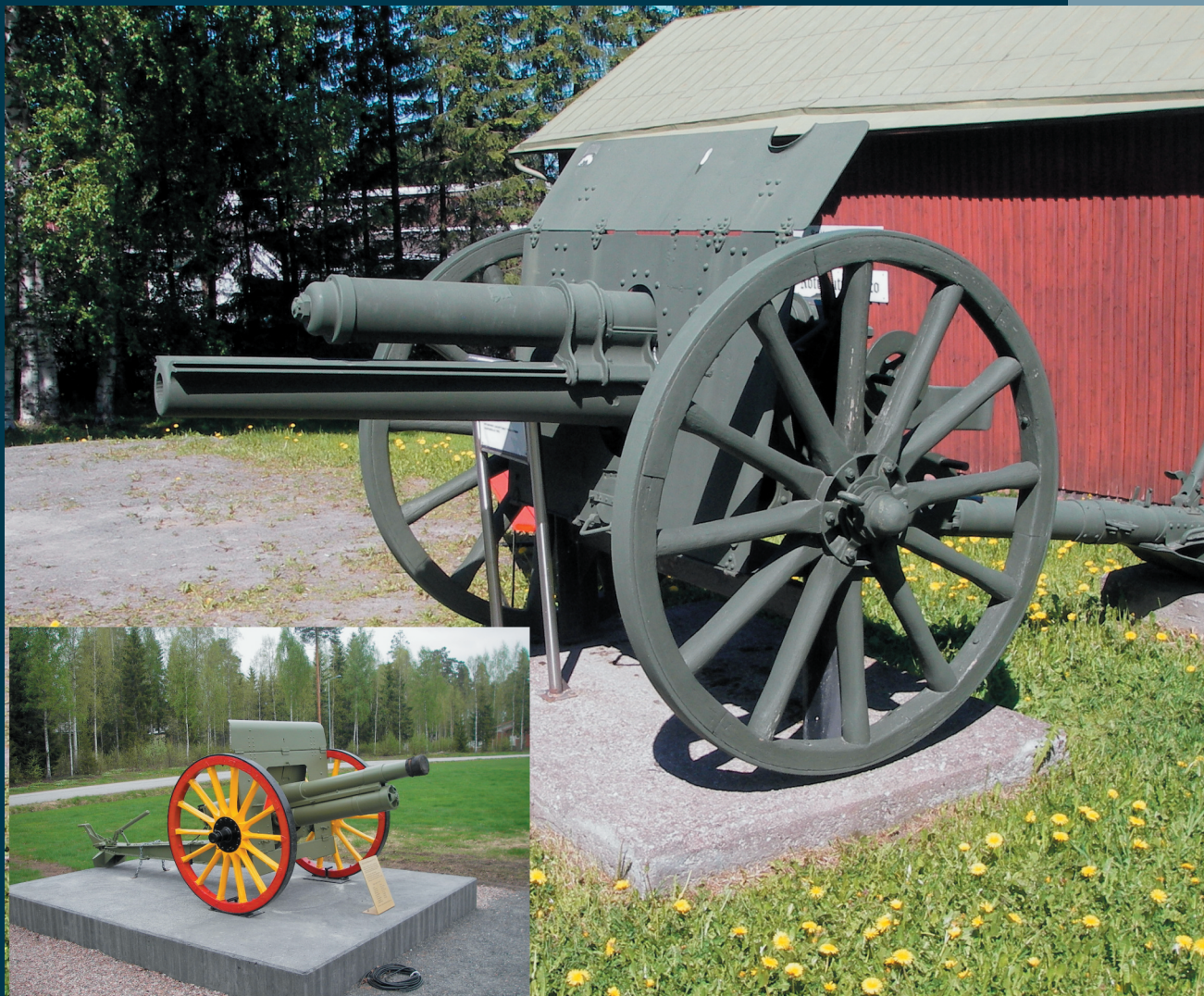

Pertti Hakulinen

Karjalan Armeija hyökkää 1941

1941

Karjalan Armeija hyökkää

Pertti Hakulinen

1941

Karjalan Armeija hyökkää

Kannen kuva

Kansikuvassa on Karjalan Armeijan hyökkäyksen alkuvaiheessa tykistön käytössä olleet kaksi yleisintä tykkimallia: Oikealla on amerikkalainen 75 K/17 eli lempinimeltään "Betlehem". Pikkukuvassa oleva tykki on "nollakakkonen", eli 76 K/02. Tykkejä oli yhteensä Karjalan Armeijan kenttätykistörykmenteissä noin 150 kappaletta. Tykit on esitelty tarkemmin kirjan liitteessä 3.

© 2020 Pertti Hakulinen

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 9789528036296

Sisällysluettelo

Sivu

Karjalan Armeijan suurhyökkäys Pohjois-Karjalasta kesällä 1941

Lukijalle	13
Kirjassa käytettyjä lyhenteitä	16
Jatkosodan joukot ja ylijohdo	17
Jatkosodan suomalaiset jalkaväkidivisioonat ja -rykmentit	17
Määrävahvuisen jalkaväkidivisioonan kokoonpano	18
Jatkosodan jalkaväkirykmentit, joukkojen numerointi	20
Karjalan Armeijan hyökkäyssuunnitelma, neuvostojoukot	23
Karjalan Armeijaan kuuluneet joukot 10.7.1941	24
KarA:n esikunta	24
VII AK (19.D ja 7.D)	24
19.Divisioona	25
Taisteluosasto Bäckman	25
7.Divisioona (Kalpadivisioona)	26
Osasto Korvenheimo, ”Mottiosasto”	27
VI AK (11.D ja 5.D)	27
11.Divisioona (Iskevä kiila)	27
5.Divisioona (Ilves-divisioona)	28
Ryhmä Oinonen (RO)	28
Painopistesuunnan reservit	29
1.Divisioona (KarA:n reservi)	29
VI AK:n reservi, JR 44	30
1.JPr (3.7. VI AK:lle)	30
Saksalainen 163.D, ylipäällikön reservi	30

KARJALAN ARMEIJAN HYÖKKÄYS ALKAA

5.Divisioonan hyökkäys	33
Korpiselän taistelu	33
11.Divisioonan alkuvaiheen taistelut	38
JR 8:n taistelut Saarivaarassa	40
JR 29 taistelee Ilomäessä	41
JR 8 hyökkää Havuvaaraan	45
Tsiipakan taistelu 9.7.	47
Pahkavaaran tienristeysalueen haltuunotto	48
JR 8:n hyökkäys Kaatiovaaraan ja Koirinvaaraan	49
11.Divisioona jatkaa hyökkäystään	51
Jalkaväkirykmentti 50 Kaatiovaarasta eteenpäin	51
Taisteluosasto Susitaipaleen taistelut Koirinvaarassa ja Laajassa	52
Jalkaväkirykmentti 8 jatkaa hyökkäystään	54
Lunkulansaaren maihinnousutaistelut 24.–26.7.1941	57
Mantsinsaaren maihinnousutaistelut 26.–28.7.1941	59
Jalkaväkirykmentti 8:n vaiheet Lunkulan- ja Mantsinsaaren taistelujen jälkeen	60
11.D:n vaiheet Lunkulan- ja Mantsinsaaren taistelujen jälkeen	60

Vahvennetun 5.Divisioonan hyökkäys Laatokan rantaan ja Tuuloksenjoelle	61
Kartohjärven taistelu ja eteneminen Tuuloksenjoelle 24.7.	61
Vahvennetun 7.Divisioonan hyökkäys Tohmajärveltä 10.7.1941	65
Divisioonalle käsketty hyökkäystehtävä	65
Osasto Korvenheimon hyökkäys Kaurilan–Värtsilän alueelta	67
Eteneminen Värtsilään	67
Jalkaväkirykmentti 30 hyökkäys	69
Jalkaväkirykmentti 30/I Pataljoonan hyökkäys	69
Jalkaväkirykmentti 30/II Pataljoonan hyökkäys	71
Jalkaväkirykmentti 30/III Pataljoonan hyökkäys	72
Jalkaväkirykmentti 51 hyökkäys	74
JR 51 hyökkäyskäskyn pääkohdat	75
I/JR 51 saa valmennusta hyökkäykseen	77
JR 51 hyökkäys	77
Jalkaväkirykmentti 9	79
Taistelu Pälkjärven tienristeysalueesta ja kirkonkylästä	82
Pälkjärven tienhaaran ja Iljalan taistelujen tilinpäätös	85
JR 51 siirtyy eteenpäin Pälkjärveltä	85
JR 30 etenee Pirttipohjan suuntaan	87
JR 30 taistelee Pirttipohjassa	88
III Pataljoonan taistelu Pirttipohjan kylän oikealla sivulla	88
I Pataljoona taistelee Pirttipohjan kylässä ja radan varressa	91
II Pataljoonan taistelut Pirttipohjassa	92
Rajanoikkon varmistuslinja	92
Vihollinen yrittää murtautua ulos saarroksista 16.7.	93
Pirttipohjan taistelu pähkinänkuoressa	93
JR 9 etenee Kirkkolahteen ja hyökkää Kontio-Leppälahden kannakselle	94
Väijytys	98
Johtopäätöksiä Kontio-Leppälahden taistelusta	101
Hyökkäys Hämekoskelle ja Harluun	106
Tykistön tulenkäytöstä 7.D:n hyökkäyksessä	110
Kahdesti yli Rillinkisuon	110
I/KTR 2	113
II/KTR 2	114
III/KTR 2	114
Raskas Patteristo 28	115
Raskas Patteristo 3	117
Raskas Patteristo 4	118
Rautateillä siirtynyt kalusto	120
2.Rautatiepatteri ”Iivari”	120
Panssarijuna 2, ”Into”	122
Panssarijuna 2:n (2.Rautatieilmatorjuntapatteri) loppu	124
Osasto Korvenheimo siirtyy eteenpäin	124
Korvenheimo tunkeutuu Ruskealaan	126
Korvenheimon uudet tehtävät	127
Linnoituspataljoona 13 siirtyy Ilomantsiin	128
14.Rajakomppanian osasto etenee Koivulasta	129
Vahvennettu JR 9 etenee Tohmajoelle	135
Neuvostojoukot lyödään Kirjavalahden alueella	135
Taistelut Tohmajoella, neuvostojoukkojen vastahyökkäys	136
Leppäselän–Voimmäen–Tapiolanhovin taistelut	140

19.Divisioonan hyökkäys	141
Painopistesuunnan hyökkäys	141
Jalkaväkirykmentti 58 etenee Kaalamon asemalle ja Hannukkalanmäelle	148
Jalkaväkirykmentti 16 valtaa Vannisenmäen	151
Kumurinmäen valtausyritys	152
JR 16 etenee Koivikkomäkeen	153
JR 16 tuhoaa 11 vihollispanssaria Koivikkomäessä	154
JR 58 hyökkää Okanmäkeen ja Tirimäkeen	155
JR 58 siirtyy eteenpäin Kaalamolta	155
Jalkaväkirykmentti 37 hyökkäys	156
Kuivalaisen kukkulan taistelu	157
Särkisyrjän taistelu	158
Taisteluosasto Bäckmanin taistelut 19.D:n oikealla sivulla	162
Ryhmä Oinosen (RO) taistelut KarA:n vasemmalla sivustalla	165
Valter Valli ja hänen joukkonsa	167
2.Jääkäriprikaati etenee rajalta Tolvajärven Ristisalmelle	168
2.Jääkäriprikaati jatkaa hyökkäystä Tolvajärveltä Yläjärvelle ja Kitelänselkään	170
Taisteluosasto Schwartz Ristisalmella	171
JR 56 taistelee Näätäojalla	172
Sortavalan saarrostaistelut	172
Neuvostojoukkojen vastahyökkäys 29.7.1941	172
Jalkaväkirykmentti 51 etenee Kaalamon Valkealammelta Kiteenjoelle	173
JR 51 hyökkää Koivikkomäen eteläpuolella	175
JR 51 etenee Kiteenjoen yli Latvasyrjän suuntaan	178
7.D jatkaa hyökkäystään Karmalansalmea kohti	180
Latvasyrjän ja Vieremäjärvien taistelut 6.–14.8.	182
Latvasyrjän taistelu	182
Latvasyrjän hyökkäysjoukot	182
Hyökkäys Latvasyrjään	183
Vieremäjärvien taistelut	186
JR 51:n III Pataljoona Latvasyrjästä etelään	189
JR 9 taistelee Sortavalan länsipuolella	190
Taistelu Sortavalasta 10.–15.8.1941	192
II/JR 30 ottaa vastuun Kymölän suunnasta	195
I Armeijakunnan taistelut Rautalahden alueella	200
Vahvennetun 163.Divisioonan perustaminen ja hyökkäys Suojärven–Suvilahden alueen valtaamiseksi	203
JR 56:n ja Eteläryhmän hyökkäykset Näätäojalla 18.–27.7.1941	204
Keskiryhmä hyökkää painopistesuunnassa Tolvajärveltä ja Yläjärveltä Ägläjärvelle ja Aittojoelle	205
Pohjoisryhmän toiminta	208
Hyökkäys Ägläjärven kautta Aittojoelle	208
Suojärven ja Tsalkin alueet vallataan	210
Suojärven valtauksen hyökkäyskäsken pääkohtia	211
Vastapuolella taistelleet puna-armeijan joukot	211
11.Divisioona saa hyökkäyskäsken	211
JR 50 valtaa Suvilahden 21.8. ja JR 8 Veskelyksen 19.8.	212
Keskiryhmän hyökkäys Aittojoelta	212
Keskiryhmän hyökkäys jatkuu Suojärven pohjoisosaan	213
Tsalkki vallataan	213
Osasto Kivikon toiminta pohjoisessa	214
Johtosuhteita järjestellään uudelleen Suojärven alueen tultua vallatuksi	216

Ryhmä Oinonen etenee Nimjärven–Vatselänjärven linjalle	216
Vahvennettu Ratsuväkiprikaati hyökkää Säämäjärven suunnasta Nelgomjärville	217
2.JPr etenee Ylä-Nelgomjärven ja Noidomjärven kannakselle	218
Prikaati Kuussaari (Prikaati K) valtaa Kuutamalahden ja Porajärven	220
1.D siirtyy eteenpäin KarA:n keskilohkolla	224
JR 60 hyökkää Kutsjärvelle päätien suunnassa	224
Hyrskylän valtaus ja Yläjoen taistelut	225
Vihollisen vastahyökkäykset torjutaan	225
Kukkajärven taistelu	225
1.D:n asemasota Aunuksessa	226
Neuvostojoukkojen uusi vastahyökkäys KarA:n keskilohkolla	227
1.D:n taistelut Syväjärven–Kotajärven linjalta eteenpäin	228
Hyökkäys 1.9.	229
11.D valtaa Sotjärven–Säämäjärven kannaksen ja	
Kutismanjoen alueen sekä etenee Prääsän valtaukseen	232
Järvikannaksella saadaan ratkaisu aikaan	233
Kutismanjoen ankara taistelu ja ”paskamotti”	234
Prääsän saarrostusoperaatio syyskuussa 1941	238
Yleishyökkäys/VI AK:n hyökkäys Tuuloksenjoelta 4.9.1941	242
17.D (Tammidivisioona) saapuu Aunuksen kannakselle Hangosta	242
17.D:n hyökkäys Säntämän kannaksen avaamiseksi	243
II/JR 13 ja I/JR 34 saavuttavat Prääsään johtavan päätien	245
Tuuloksen hyökkäys 4.9.1941	245
Säntämän–Nurmoilan–Hoilammen saarrostustaistelut	248
JR 44 hyökkää Nurmoilaan etelästä	248
Taistelu Nurmoilasta jatkuu	248
3.D käyttää hyväkseen rintamaan syntyneen aukon	250
Hoilammen saarrostustaistelut	251
Nurmoilan–Hoilammen alueen taistelujen tilinpäätös	253
Pyhjäjärven suurtaistelu	253
7.D:n toiminta Pyhjäjärven eteläpuolella	253
1.D etenee Nuosjärveltä Pyhjäjärvelle	256
JR 8:n ja KevOs 10:n hyökkäys Pyhjäjärvelle	256
Tokkarin–Uudenselän alueen taistelut	257
Kaskanen lihapatojen äärestä Latvan taisteluihin	257
Tokkarin–Uudenselän alueen taistelut 19.9.–1.10.1941	259
Frunzen divisioona	261
Läntinen Syväri saavutetaan	265
Osasto Lagus etenee Syvärin rantaan ja JR 23 valtaa voimalaitoksen	265
Syvärin asema saavutetaan	266
Podporozen (Syvärinkaupungin) ja Bulajevan valtaus	266
17.D työntää rintaman Syvärin eteläpuolella Jandebanjoelle	267
Eteneminen itäiselle Syvärille	269
TstOs Puhakka Äänisen rantatiellä ja Syvärin ylitys Voznesenjassa	269
Taisteluosasto Kuistio hyökkää Ostajoelle	272
Taistelut Ostan suunnalla	272
Orenshenskojen taistelu 14.–23.10.1941	274
Goran taistelut 15.12.1941–10.1.1942	276
Joukot Syvärillä hyökkäysvaiheen päätyttyä	279
Petroskoin valtausoperaatio	280
Osasto Laguksen hyökkäys Petroskoin suuntaan	283
4.D:n taistelut Kutismanjoelta eteenpäin	284
Villavaaran taistelu	285

4.D hyökkää Villavaarasta Patojärvelle	287
Patojärveltä eteenpäin	287
11.D etenee painopistesuunnassa Petroskoihin	289
Hyökkäys Prääsästä Petroskoin suuntaan	289
Matrossan valtaus	290
Puolivälin kylän valtaus	290
Karjalan Armeijan uudet suunnitelmat ”Puolivälin krouvissa”	291
11.D Puolivälistä Suolusmäkeen	292
Taisteluosasto Paalu etenee Petroskoin suuntaan	293
Tunkeutuminen Petroskoihin	294

ETENEMINEN MAASELÄN KANNAKSELLE, NEUVOSTOJOUKKOJEN VASTAHYÖKKÄYKSET

Ryhmä Oinonen etenee Suununjoelle	299
JR 26 etenee vasemmalla sivulla Hirvakseen ja Lintujärvelle	303
Äänislinnasta pohjoiseen	307
Äänislinnasta pohjoista kohti	307
1.D:n hyökkäys Suununjoelle	309
II AK lähestyy Karhumäkeä lännestä ja luoteesta	310
4.D etenee Juustjärvelle	311
8.D:n hyökkäys alkaa	313
Mäntyselän ja Kumsan valtaus	315
JR 45:n koukkaus Käppäselkään	317
8.D jatkaa hyökkäystään ja valtaa Karjalan Maaselän	320
8.D:n hyökkäys Karjalan Maaselän itäpuolelle 5.-6.11.1941	322
4.D etenee Kumsasta Läntisen Padukin tasalle	323
VII AK jatkaa hyökkäystään Suununjoen yli	
Karhumäen eteläpuolelle	325
Ryhmä Oinonen alistetaan VII AK:lle	325
Suununjoen ylimenohyökkäys	325
Hyökkäys jatkuu Kontupohjan suuntaan	327
Karhumäen valtaustaistelu	327
Karhumäen uloin puolustusvyöhyke läpäistään	329
Hyökkäys kaupunkiin	329
8.D saavuttaa Muurmannin radan	332
Johtopäätöksiä Karhumäen valtaustaistelusta	335
Neuvostojoukot hyökkäävät Maaselän kannaksella	336
Krivin taistelut tammikuussa 1942	336
Matoniemen (Tapponiemen) taistelut Poventsassa	339
Kämmenniemen ja Peukaloniemen taistelut Hiisjärven eteläpuolella	340
Syvärin kelirikkotaistelut 1942 huhtikuussa	343
Shemenskin–Pertjärven kelirikkotaistelut 10.–21.4.1942	343
Kalpadivisioonan kelirikkotaistelut 11.–20.4.1942	
itäisellä Syvärillä ja asemasotavaihe	345
Sota on loppunut – kotiin	347
Organisaatiomuutoksia	349
Lähteet	351
Kirjalliset lähteet	351
Muut lähteet	352

Liitteet	352
Liite 1: KarA:n komentajia ja tapahtumia, valokuvaliite	353
Liite 2: Sekalaisia SA-valokuvia	362
Liite 3: Karjalan Armeijan raskas aseistus	370
Liite 4: Muistomerkkejä, valokuvaliite	384

Lukijalle

Talvisodan päättymisen jälkeen Suomessa alkoi uhkaava ajanjakso, välirauha, jonka aikana Neuvostoliiton painostus oli jatkuvasti läsnä, ja pelko uuteen sotaan kasvoi. Samalla Saksan lähentyminen toi uutta uskoa tulevaisuuteen, ja alettiin elätellä toivoa talvisodassa menetettyjen alueiden takaisin saamisesta. Suomea uhkasi joutuminen Neuvostoliiton tai jopa Saksan miehittämäksi, mikäli olisimme pitäytyneet edelleen julistamassamme puolueettomuuspolitiikassa. Vaihtoehdot Suomella olivat täten vähissä, joten jatkosotaan lähtö Saksan rinnalla oli väistämätön seuraus siinä maailmantilanteessa.

Kirja on vapaamuotoinen ja eri lähteistä koottu yhteenvedo jatkosodan alussa 1941 Pohjois-Karjalasta alkaneesta suurhyökkäyksestä Laatokan Karjalaan, Kuolismaan ja Tolvajärven suuntiin, Syvärille ja Itä-Karjalaan. Etenemistiellään suomalaiset joukot valtasivat muun muassa Sortavalan, Petroskoin ja Karhumäen kaupungit, joiden valtaus- taisteluista kirjassa kerrotaan. Sadantuhannen miehen vahvuisen Karjalan Armeijan hyökkäys alkoi Pohjois-Karjalasta Moskovan rauhan rajan yli itään 10. heinäkuuta 1941. Asemasodasta kertominen on jätetty vähemmälle, koska kirjan sivumäärää ei ole ollut tarkoitus kasvattaa liian suureksi.

Kirjassa kerrotut taistelut ja tapahtumat ovat sotahistoriaa ja todenmukaisia, mutta yksittäisen henkilön laatima kirja ei luonnollisestikaan voi edustaa millään muotoa ”virallista sotahistorian tutkimusta”. Kirja voisi olla luonteeltaan sotadokumentti. Kirjan johtajatuksena oli laatia yksiin kansiin eräänlainen muistio ja yhteenvedo kyseisistä sekä muista yllä mainituista taisteluista, alkuvaiheessa ainoastaan omaan käyttöön. Myöhemmin, vuosien myötä, muistiinpanoista muotoutui tämä käsillä oleva julkaistu esitys. Kirjan painopiste on pyritty pitämään lähialueiden taisteluissa, toki unohtamatta myöhempiäkään vaiheita. Kirjan voidaan katsoa edustavan sisällöltään yhtä lailla niin kotiseutu- kuin sotahistoriaakin noilta ankarilta sotavuosilta.

Karjalan Armeijan keskitysalueen oikea raja sijaitsi 19.D:n kaistan oikealla sivulla, Kiteen Pyhjärven Suitsansaaren vasemmalla puolella. Vasemmalla sivullaan kaista ulottui Ryhmä Oinosen (RO) vasemmalle siivelle, Ilomantsin Hattuvaaran tasalle. Kaistan leveys oli noin sata kilometriä. Hyökkäyksen alkuvaiheen tavoitteina oli vallata takaisin Suomen talvisodassa menettämät alueet sekä edetä Ääniselle ja Syvärille.

Ylijohto päätti, että Suomen armeijan hyökkäyksen painopiste suunnataan ensimmäisessä vaiheessa Laatokan koillispuolitse Syvärille. Sen 30.6.1941 antaman sotatoimikäs- kyn mukaan noin sadantuhannen miehen vahvuisen Karjalan Armeijan oli määrä lyödä ja erottaa toisistaan Jänisjärven ympärillä sekä Laatokan luoteis- ja koillisrannoilla oleva vihollisvoima. Tämän jälkeen hyökkäystä tuli kehittää edelleen Laatokan koillis- puolitse Aunuksen–Lotinapellon suuntaan. Painopisteenä KarA:lla oli aluksi Jänisjärven koillispuoli.

Eteläiseen Suomeen keskitetyt Suomen armeijan voimat eivät riittäneet yhtäaikaiseen hyökkäykseen kahdessa eri päähyökkäyssuunnassa, joten II ja IV Armeijakuntien hyök- käys Karjalankannakselle joutui odottamaan vuoroaan. II AK:n tuli kuitenkin valmistau- tua eri käskyllä hyökkäämään ja ottamaan haltuun Ilmeen–Hiitolan–Elisenvaaran maas- tokolmion. II AK:n hyökkäys alkoi sitten 31.7. ja IV AK:n 21.8.

Pohjois-Suomesta itään tehtävää hyökkäystä varten sinne oli keskitetty saksalainen, kenraalieversti von Falkenhorstin komentaman Norjan armeijan (AOK Norwegen) osa, jonka esikunta sijaitsi Rovaniemellä. Ryhmittymään kuuluivat sodan alkaessa saksalaiset kenraaliluutnantti Dietlin komentama Vuoristoarmeijakunta (2. ja 3. Vuoristodivisioonat) ja ratsuväenkenraali Feigen 36. Armeijakunta (169.D ja SS.D Nord). Lisäksi ryhmittymään kuului kenraalimajuri Siilasvuon komentama suomalainen III Armeijakunta (eversti Fagernäsin 3.D ja eversti Viiklan 6.D). Saksalaisia joukkoja oli sodan alkaessa Pohjois-Suomessa 100–120 tuhatta miestä. Muita suomalaisia joukkoja oli lisäksi edellä mainituissa saksalaisissa armeijakunnissa, kuten Erillisosasto Petsamo/VuoristoAK, sisipataljoona, linnoitus- ja rajajoukkoja, ilmatorjuntajoukkoja sekä tykistöä. Puheet siitä, että suomalaiset olisivat käyneet omaa erillissotaansa, voitaneen kyllä unohtaa, kun ottaa huomioon, että esimerkiksi eversti Viiklan 6.D toimi suorassa alistussuhteessa saksalaisessa 36. Armeijakunnassa ja kenraalimajuri Siilasvuon komentama III AK (3.D) alistettuna suoraan AOK Norwegenille.

AOK Norwegenin ja suomalaisen eversti Raappanan komentaman 14.D:n välirajana oli linja Oulu–Oulujärvi–Miinoa–Sorokka. Raappanan divisioonan oikeaa sivustaa varmisti Lieksan Inarista 4.heinäkuuta 1941 hyökkäykseen lähtenyt Osasto Partinen. Samalla osasto varmisti osaltaan myös Karjalan Armeijan vasenta sivustaa Ryhmä Oinosen vasemmalla sivustalla. Raappanan divisioonan päähyökkäys itään alkoi perjantain vastaisena yönä 4. heinäkuuta 1941. Pohjoisimpaan Suomeen keskitetty Vuoristoarmeijakunta aloitti hyökkäyksen Jäämeren rantaa myötäillen itään jo 29.6.1941, 36. AK sekä suomalainen III AK hieman myöhemmin, 1.7.1941.

Kirjan lähdeaineisto koostuu lähinnä rykmenttien historiateoksista, sotapäiväkirjoista, jatkosodan historiaa käsittelevistä teossarjoista sekä muista kirjallisista lähteistä. Rinnan muiden kirjallisten lähteiden kanssa, sotapäiväkirjoista on selvitelty ja tarkistettu taistelujen kulkua. Kirjassa on lukuisia aiemmin julkaisemattomia piirroksia käydyistä taisteluista. Piirroksilla on pyritty havainnollistamaan taisteluja, jotka pelkästään sanallisena kerrontana eivät välttämättä selvenisi lukijalle. Yksi vahva vaikutin tälle sekä seuraavalla sivulla mainituille kirjoilleni oli omalta osaltani pyrkimys pitää yllä kansakunnan muistia käydyistä ankarista taisteluista.

Muistetaanko vielä esimerkiksi Jänisjärven länsirannalla sijainneen Kontio-Leppälahden hyökkäys, jossa kontiolahtelainen JR 9 menetti lähes sata varusmiestaistelijaansa kaatuneina 15.7.1941 vähän ennen puoltayötä jouduttuaan vihollisen väijytykseen? Tai vähän myöhemmin alkaneet veriset taistelut Särkisyrjässä, jossa kaatuneiden lukumäärä kohosi lopulta 139 mieheen?

Pohjois-Karjalasta itään suuntautuneen hyökkäyksen painopisteenä oli aluksi Korpi-selän suunta, jonne suunnattavaa hyökkäystä varten rajan läheisyyteen keskitettiin lisäksi armeijan reservit. Hyökkäystä varten perustettavan Karjalan Armeijan komentajaksi määrättiin kokenut jääkärikenraaliluutnantti Erik Heinrichs, joka talvisodassa oli toiminut Kannaksen Armeijan komentajana. Joukkojen keskittämiset tapahtuivat nopeasti, sellaisella aikataululla, että hyökkäys voisi tapahtua edellä mainittuna päivänä. Tuo päivä, 10.7.1941, oli määritetty niin, että tuolloin saksalaiset ylittäisivät Väinäjoen Baltiassa.

VII AK:n painopisteessä Tohmajärveltä eteni hyökkäykseen 7.D. Painopistesuuntahan divisioonalla, ja koko VII Armeijakunnalla, oli Tohmajärveltä Muskon kylän kautta Pälkjärvelle johtavan tien suunta. Tarkasteltavina kirjassa ovat olleet pääasiassa jalkaväen taistelut. Karjalan Armeijan hyökkäysvaiheen alussa käyttämästä tykistöstä sekä muusta raskaasta aseistuksesta on kirjan lopussa kuvallite selostuksineen, Liite 3.

Karjalan Armeijan ääripäissä hyökänneille yhtymille oli yhteistä niiden vaikeudet päästä eteenpäin. Ei tosin ollut helppoa eteneminen keskialueillakaan. Ryhmä Oinosen eteneminen pysähtyi Ilomantsissa Louhivaaran ja Mieronahon valtauksiin, mutta Tolvajärven suunnalla päästiin kuitenkin eteenpäin.

Oikealla Kiteeltä hyökänneen 19.D:n hyökkäysvoimat osoittautuivat liian heikoiksi, ja se joutui taistelemaan liian laajalla rintamalla. Painopistesuuntaa ei aina saatu siten riittävän voimakkaaksi. Vihollisen 10–20 kilometrin syvyinen, aukoton puolustusvyöhyke betonoituine korsuineen ja kasematteineen, pakotti rintamahyökkäykseen ja läpimurtoon. Tämän takia 19.D:n tykistö ei vastannut kaliiperiltaan taikka tulivoimaltaan sille asetettuja vaatimuksia. Nämä tykistöön liittyvät puutteet olivatkin ratkaisevimpia syitä 19.D:n johdon mielestä raskaisiin tappioihin ja vastoinkäymisiin. Lisäksi vastustajan tarkka ja hyvin johdettu tykistö sekä sitkeä ja taitava puolustustaistelu ylipäättään tulivat yllätyksenä suomalaisille.

Kaikkien edellä mainittujen syiden takia 19.DE:n operatiivisen johdon katsantokanta oli lopulta se, että divisioonan hyökkäys olisi pitänyt keskeyttää jo alkuvaiheessaan ja sille annettu tehtävä muuttua sitovaksi ja varmistusluontoiseksi hyökkäykseksi (Näinhän jouduttiin tekemään lopulta Ryhmä Oinosen suunnalla Ilomantsissa). Vasemmalla hyökänneen 7.D:n suuntaan olisi siten voitu irrottaa enemmän voimia, jolloin Sortavalankin kohtalo olisi ratkennut nopeammin.

Tämä Karjalan Armeijan taisteluista kertova kirjasarja käsittää kolme kirjaa, joista laajin ja myös vetäytymistaistelut sisältävä kirja on 508-sivuinen ”äitikirja”, eli *Suurhyökkäys Pohjois-Karjalasta 1941 - taistellen takaisin 1944*. Edellisen kirjan tietosisällöstä koottu, tämä esillä oleva 384-sivuinen kirja *Karjalan Armeija hyökkää 1941*, on muutoin lähes identtinen edellisen kanssa, mutta ei sisällä vetäytymistaisteluja. Sarjan kolmas kirja käsittelee hyökkäysvaiheessa yhtymään kuuluneen Kalpadivisioonan taisteluja hyökkäys- sekä vetäytymisvaiheissa. Kirja on nimeltään *Hyökkäys Tohmajärveltä 1941 - taistellen takaisin 1944*. Kirjassa on sivuja 284. Kaikkien edellä mainittujen kirjojen alkusivuilla on selostettu yhtenevästi talvisodan jälkeisiä muutoksia joukkojen koonpanoihin sekä parannuksia aseistukseen. Käytettiin hyväksi talvisodan kokemukset.

Lopuksi haluan kiittää taustatiimiäni sekä kaikkia tahoja, jotka ovat olleet mukana näissä runsaan vuosikymmenen kestäneissä kirjoitusprojekteissa. Lisäksi taisteluissa kaatuneita ja haavoittuneita kunnioituksella muistaen, mitä nöyryn kiitoksemme kaikille rintamamiehillemme käymistäne taisteluista. Lämmin kiitos myös lotille ja muulle henkilöstölle työstänne itsenäisen isänmaamme hyväksi noina raskaina sodan vuosina.

Tampereella marraskuussa 2020

Pertti Hakulinen

Kirjassa käytettyjä lyhenteitä

Joukoista käytetyt lyhenteet noudattelevat pääosin lähdeoksena käytetyn Maunu Kuosan kirjan lyhenteitä. Lyhenteissä esimerkiksi ei ole käytetty pisteitä lyhennettyjen sanojen välillä. Syynä tähän on se, että on haluttu Kuosan tavoin yksinkertaistaa lyhenteiden kirjoittamista. Ohessa muutamia esimerkkejä kirjassa käytetyistä tyypillisimmistä lyhenteistä: KarA (Karjalan Armeija), VI AK (Kuudes Armeijakunta), 5.D (Viides Divisioona), I/JR 9 (Jalkaväkirykmentti 9:n ensimmäinen pataljoona), I/KTR 2 (Kenttätykistörykmentti 2:n ensimmäinen patteristo), 1./KTR 10 (Kenttätykistörykmentti 10:n ensimmäinen patteri), 1./II P (Toisen pataljoonan ensimmäinen komppania), 7./III/JR 8 (Jalkaväkirykmentti 8:n kolmannen pataljoonan seitsemäs komppania) ja RaskPsto 17 (Raskas Patteristo 17).

Esimerkiksi kirjoitettaessa lyhenteinä 8.Komppania (8.K), II Pataljoona (II P) ja 7.D (7.Divisioona) todetaan, että näissä on kirjoitettu numeron jälkeen alkavan kirjainosuu-den alkukirjain isolla kirjaimella ja ilman välilyöntiä, paitsi pataljoonan kohdalla välilyönnin kera. Tässä kirjassa pyritään tähän samaan käytäntöön, vaikka se hieman poikkeaisikin vallitsevasta suomen kielen oikeinkirjoituksesta. Kranaatinheitinistöistä on käytetty yleistä lyhennettä krh, esimerkiksi krh-tuli. Mutta jos kyseessä on kranaatinheitinkomppania, siitä käytetään lyhennettä KrhK, esimerkiksi 1.KrhK, numero ennen tekstilyhennettä ilman välilyöntiä. Konekiväärien käyttöön viitattaessa yleisellä tasolla on käytetty etuliitettä kk, esimerkiksi kk-asemat. Konekiväärikomppaniasta vastaavasti käytetään lyhennettä KkK tai KKK, esimerkiksi 2.KkK. Ohessa vielä joukkojen lyhenteitä:

KarA=Karjalan Armeija
 KTR=Kenttätykistörykmentti
 RaskPsto=Raskas Patteristo
 JPr=Jääkäriprikaati
 JP=Jääkäripataljoona
 JR=Jalkaväkirykmentti
 KevPsto=Kevyt Patteristo
 It=Ilmatorjunta
 D=Divisioona
 P=Pataljoona
 K=Komppania
 J=Joukkue
 ErP=Erillinen Pataljoona
 RvPr=Ratsuväkiprikaati
 KrhK=Kranaatinheitinkomppania
 KkK=Konekiväärikomppania
 PsD=Panssaridivisioona
 AunR=Aunuksen Ryhmä
 MaasR=Maaselän ryhmä

AK=Armeijakunta
 URR=Uudenmaan Rakuunarykmentti
 HRR=Hämeen Ratsurykmentti
 RajaK=Rajakomppania
 KevOs=Kevyt Osasto
 JSp=Joukkosidontapaikka
 ATp=Ampumatarvikkeiden täydennyspaikka
 AJp=Ampumatarvikkeiden jakopaikka
 HTK 1=Henkilötäydennyskeskus 1
 Pr=Prikaati
 AKM=Ampumatarvikekenttämakasiini
 RajaJP=Rajajääkäripataljoona
 ItKkK=Ilmatorjuntakonekiväärikomppania
Jalkaväkikomppanian ja -pataljoonan vahvuudet suuruusluokkana:
 Komppania: n. 200 miestä
 Pataljoona: n. 1000 miestä

Ilomantsi, Louhivaara, Peurujoki, Tolvajärvi, Korpiselkä, Ristisalmi, Saarivaara, Havuvaara, Kaatiovaara, Koirinvaara, Prolanvaara, Laaja, Kartohjärvi, Tohmajärven Muskon raja-alue, Värtsilän ympäristö, Pälkjärvi, Pirttipohja, Kontio-Leppälahti, Kirjavalhti, Tohmajoki, Leppäselkä, Sortavala, Kitee, Kaalamo, Okanmäki, Tirimäki, Särkisyrjä, Multamäki, Louhimäki Kiteenjoella, Kiteenjoki, Latvasyrjä, Vieremäjärvet, Rautalahti, Kuivalainen, Ruskeala, Tuulos, Nurmoila, Orenshenskoje, Gora, Nuosjärvi, Prääsä, Pyhäjärvi, Petroskoi, Karhumäki . . . Muun muassa tuntemattoman sotilaan rykmentin (JR 8) sotatietä seurataan kirjassa tiiviisti.

Kirjassa kerrotaan muun muassa yllämainituista kovista taisteluista, joita hyökkäysarmeija kävi etenemistiellään. Kirja pyrkii kokoamaan yhteen Pohjois-Karjalasta 1941 alkaneen Karjalan Armeijan suurhyökkäyksen vaiheet. Kirja ei sisällä vetäytymistaisteluja (Itä-Karjalasta ja Aunuksesta). Ne sisältyvät kirjoittajan toisen kirjan "Suurhyökkäys Pohjois-Karjalasta 1941 - taistellen takaisin 1944" - kokonaisuuteen.

Karjalan Armeijan hyökkäys itään alkoi 10. heinäkuuta 1941 Pohjois-Karjalasta lähes yhtäaikaisesti koko rintaman leveydeltä, hyökkäysrintaman leveys oli noin sata kilometriä. Sadantuhannen miehen vahvuisen armeijan hyökkäys eteni Laatokan Karjalaan, Syvärille ja Itä-Karjalaan vuoden loppuun mennessä. Matkalla vallattiin Sortavalan, Petroskoin ja Karhumäen kaupungit. Petroskoin nimi muutettiin valtauksen tapahduttua, ja jo vähän aiemminkin, Äänislinnaksi.

Kirja kuuluu kolmen kirjan sarjaan, joka käsittelee laajasti Karjalan Armeijan hyökkäystä 1941 sekä vetäytymistaisteluja 1944. Kaksi muuta kirjaa ovat: Suurhyökkäys Pohjois-Karjalasta 1941 - taistellen takaisin 1944, Hyökkäys Tohmajärveltä 1941 - taistellen takaisin 1944.

Kirjassa kerrottuja taisteluja voidaan lukea pääosin ilman, että tarvitsee välttämättä osata aiempien taistelujen historiaa. Näin kirja toimii myös eräänlaisena taistelupaikkojen hakuteoksena. Kirjan parasta antia on, tavanomaisista sotahistorian kirjoista poiketen, Karjalan Armeijan tykistöä esittelevä kuvaliite, Liite 3, kirjan lopussa.

